

Nowozelandzkie prawo imigracyjne wobec wyzwań XXI w. a migracja z Chin

dr Joanna Siekiera

24.09.2021

Notatka w skrócie:

- Mniejszość chińska stanowi coraz liczniejszą grupę etniczną w Nowej Zelandii (oficjalnie 5% w 5-milionowej populacji, 25% w Auckland), co dodatkowo umożliwia prawne i biznesowe faworyzowanie chińskich partnerów;
- imigranci z Azji wypełniają realną lukę na małym rynku pracy, zapewniając wysoce wykwalifikowanych i pracowitych pracowników;
- w konsekwencji prawie każda dziedzina życia społecznego, jak i gospodarczego Nowej Zelandii podlega zmianom, a dla ukazania sytuacji demograficznej ukuto parę lat temu nową nazwę państwa – Niu Chiland.

Nowa Zelandia (maor. *Aotearoa*) postrzegana jest jako państwo dobrobytu, regionalny wzorzec i kraj otwarty na inne narodowości, religie czy sposób życia. W kontekście społecznym jest to następstwem zamieszkiwania Wysp przez ludność pochodzenia europejskiego (64%), Maorysów (16,5%), czy też osoby pochodzące z Oceanii, ale głównie z terytoriów zależnych obecnie bądź w przeszłości od rządów w Wellington (8%)¹. Jediną grupą etniczną, która co roku jest większa, są Chińczycy. I choć według oficjalnych danych stanowią oni zaledwie 5% społeczeństwa liczącego prawie 5 mln osób², realne dane są o wiele większe, o czym miała okazję przekonać osobiście autorka podczas pobytów naukowych w Nowej Zelandii.

W ponad półtoramilionowym Auckland, największym mieście państwa oraz jego biznesowej stolicy, już co czwarty mieszkaniec ma pochodzenie chińskie³. Osoby pochodzenia chińskiego widoczne są często jako pracownicy w większości sklepów – głównie warzywnych czy spożywczych – właściciele przedsiębiorstw, przede wszystkim zajmujących się nieruchomościami, a także stanowią elitę studentów na uczelniach wyższych. Jest to konsekwencją otwarcia Nowej Zelandii na Chiny, co miało formalne odzwierciedlenie w podpisaniu umowy handlowej w 2008 roku. Free Trade Agreement (FTA) okazała się przełomowa, jako że Wellington był pierwszą stolicą spośród rozwiniętych państw Zachodu, które zdecydowały się na prawnie wiążącą i niwelującą liczne bariery ekonomiczne

¹ Central Intelligence Agency: <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/new-zealand/#people-and-society>, dostęp 22.08.2021.

² Na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego Nowej Zelandii, Stats NZ: <https://www.stats.govt.nz/tools/2018-census-ethnic-group-summaries/chinese>, dostęp 22.08.2021.

³ L. Tan, *Asian Auckland: How our city has changed - Explore our interactive*, "NZ Herald" 10.03.2013.

współpracę z Chińską Republiką Ludową. FTA ukazywana jest stale przez stronę nowozelandzką jako powód do dumy⁴. Nie chodzi tu jednak tylko o możliwości gospodarcze. Wszak w swoim morskim regionie Oceanii to Nowa Zelandia jest państwem najbardziej rozwiniętym cywilizacyjnie, nie ma zatem naturalnego konkurenta. Jednak, gdy do Oceanii dodać Związek Australijski (oficjalna nazwa zgodnie z konstytucją tego państwa), wówczas gospodarka Aussie⁵ deklasuje Kiwi⁶ bez porównania. I właśnie stała rywalizacja z „wielkim australijskim bratem” w tzw. partnerstwie transtasmańskim (nazwa wzięła się od Morza Tasmana dzielącego Australię od Nowej Zelandii)⁷ kazała szukać nowego partnera w wymianie handlowej, ale także uzupełnienia małego rynku pracy, tak restrykcyjnie wpuszczającego migrantów.

Nowa Zelandia leży na styku kultury zachodniej, europejskiej, w tym prawnego porządku *Common law*, z kulturą Wschodu oraz jej wpływami z Azji Południowowschodniej. Z uwagi na położenie geograficzne, jak również wymuszone tym ścisłe kontakty handlowe w obrębie regionu Azji i Pacyfiku, napływ ludności azjatyckiej na Wyspy stopniowo się zwiększa. Mowa tu przede wszystkim o obywatelach Chińskiej Republiki Ludowej, Republiki Indii, Republiki Korei oraz Republiki Filipin. Już teraz odsetek osób pochodzenia azjatyckiego (przede wszystkim Chińczyków) to ponad 12% społeczeństwa nowozelandzkiego⁸.

Ciekawym faktem jest nieudana prognoza nowozelandzkiego Głównego Urzędu Statystycznego, który na podstawie spisu powszechnego z 2013 roku wieścił, że do 2021 roku aż 33% populacji nowozelandzkiej będzie miało pochodzenia chińskie⁹. Tu na pewno

⁴ Zob. stronę internetową nowozelandzkiego Ministerstwa Spraw Zagranicznych i Handlu, New Zealand-China FTA overview: <https://www.mfat.govt.nz/br/trade/free-trade-agreements/free-trade-agreements-in-force/nz-china-free-trade-agreement/new-zealand-china-fta-overview/>, dostęp 22.08.2021.

⁵ W angielskim języku potocznym „Aussie” oznacza zarówno Australię oraz Australijczyka, jak i stanowi przymiotnik – australijski. Sami Australijczycy mówią tak na siebie.

⁶ Podobnie rzecz się ma do Nowozelandczyków, którzy dumnie mówią na siebie „Kiwi”, które to słowo funkcjonuje również jako przymiotnik – nowozelandzki.

⁷ Por. J. Siekiera, *Partnerstwo tasmańskie – zarys relacji Australii z Nową Zelandią*, w: A. Kandzia-Poździał, J. Siekiera (red.), *Australia w XX i XX w.: Polityka, historia i kultura*, WUS, Katowice 2016.

⁸ Statistics New Zealand, *New Zealand in Profile 2015: An overview of New Zealand's people, economy, and environment*, Wellington March 2015; Stats NZ: http://datainfolplus.stats.govt.nz/Item/nz.govt.stats/7079024d-6231-4fc4-824f-dd8515d33141?_ga=2.64638887.96830192.1629650570-977847432.1629650570, dostęp 22.08.2021.

⁹ Statistics New Zealand, *How accurate are population estimates and projections? An evaluation of Statistics New Zealand population estimates and projections, 1996–2013*: <https://www.stats.govt.nz/methods/how-accurate-are-population-estimates-and-projections> (dostęp 22.08.2021) na podstawie niedostępnej już strony http://www.stats.govt.nz/browse_for_stats/population/estimates_and_projections/subnational-ethnic-population-projections/asian.aspx.

zamknięcie kraju z powodu epidemii SARS-CoV-2 w 2020 roku (od marca) oraz ponownie w 2021 roku (sierpień) miało wpływ na ustanie migracji oraz relokacji rodzin przedsiębiorców.

Nowa Zelandia posiada najbardziej restrykcyjne prawo imigracyjne oraz najbardziej rozbudowany katalog przyznawanych wiz w całym systemie państw w obrębie Commonwealth of Nations. Aby otrzymać zgodę na wjazd na nowozelandzkie terytorium, pracę czy studia należy spełnić długą listę warunków prawno-materialnych. Wątkiem pomijanym w opracowaniach, acz ciekawym, jest także rygorystyczna kontrola graniczna¹⁰. Wynika to z konieczności ochrony wyjątkowego mikrosystemu Wysp. Dla przykładu, w 2015 roku zapanowała plaga muszki owocowej, której zarodniki ktoś wwiózł do Nowej Zelandii w owocach, pomimo restrykcyjnego zakazu wwozu produktów żywnościowych oraz wszelkich produktów roślinnych czy zwierzęcych¹¹.

Bezspornie to ustawa imigracyjna (Immigration Act 1987, znowelizowana następnie Immigration Act 2009)¹² była przełomową w kontekście migracji do Nowej Zelandii. Wcześniejsze przepisy opierały się o tzw. zasadę preferowanych krajów pochodzenia. Obywatelom jedynie wybranych nacji można było przyznać wizę pracowniczą bądź studencką, a tym samym korzystać mogli oni z szeregu przywilejów. Powstała wówczas tzw. lista „niechcianych nacji”, za którą do tej pory kaja się rząd w Wellington¹³. Do tej listy weszły narody z Azji, w tym Chińczycy. Trzeba bowiem zaznaczyć, iż już w czasach pierwszych migracji do Nowej Zelandii, ówczesnej kolonii brytyjskiej, podczas gorączki złota w latach 60. XIX wieku, społeczności chińskie zaczęły łączyć się w enklawy, sprowadzając kolejnych członków rodziny, którzy bez problemu znajdowali pracę w tworzącym się dopiero młodym państwie. Wywoływało to szereg konfliktów kulturowych z Europejczykami¹⁴.

Wszak jako naród bardzo skrupulatny i pracowity, Chińczycy skupiają się na gromadzeniu kapitału oraz wiedzy poprzez rozpoznawalną międzynarodowo edukację. Ma się to zdecydowanie w przeciwności do cech narodowych Nowozelandczyków, którzy nie przejawiają kultu pieniądza ani wykształcenia. Jest to bowiem społeczeństwo egalitarne,

¹⁰ O czym przekonała się autorka osobiście.

¹¹ Obuwie trekkingowe musi być czyste, co jest także sprawdzane na lotniskach w miejscu kontroli granicznej w związku z możliwością wwiezienia zarodników, które mogłyby zniszczyć gatunki endemiczne Nowej Zelandii.

¹² Immigration Act 1987 z 21 kwietnia 1987 roku (Public Act 1987 No 74) oraz Immigration Act 2009 z 16 października 2009 roku (Public Act 2009 No 51).

¹³ Wywiad autorki z prof. Lechem Janczewskim, specjalistą w dziedzinie bezpieczeństwa z Business School Uniwersytetu w Auckland, 25.02.2015 Auckland.

¹⁴ O historii Nowej Zelandii najlepszej opowiada autor uznany za ojca spisania dziejów narodów, a prywatnie małżonek Polki, Michael King, *The Penguin History of New Zealand*, Londyn 2012.

nienastawione na intratne kariery czy pięcie się po stopniach awansu. Nie może zatem dziwić fakt, iż stanowiska kierownicze czy uczelniane stypendia otrzymują osoby chińskiego pochodzenia. Jak powiedziała autorce profesor Helena Kaho z Wydziału Prawa Uniwersytetu w Auckland, jeszcze kilka lat temu nacją uprzywilejowaną zarówno w świecie akademickim, jak i socjalnym byli Maorysi¹⁵. Jak można oczekiwać, rodzi to kolejne konflikty, nieporozumienia oraz wysuwanie zarzutów przeciwko Chińczykom. Osądzani są oni o fałszowanie dokumentów, certyfikatów pracy czy znajomości umiejętności, aby dostać pracę w Nowej Zelandii, co jest nagłaśniane w mediach. Prawdą jest także, że do większości stanowisk w restauratorstwie czy hotelarstwie wymagany jest język mandaryński czy kantoński, co jest barierą nie do przejścia dla Kiwusów¹⁶.

Oficjalną polityką Nowej Zelandii jest „One China Policy”, a zatem nieuznanie Tajwanu za niezależny podmiot prawa międzynarodowego. Jednakże w Wellington funkcjonują dwie ambasady: Chin oraz Tajwanu. Skutkuje to wieloma spięciami w relacjach bilateralnych, w tym w dziedzinie protokołu dyplomatycznego¹⁷. Nowozelandzkie instytucje państwowe, uniwersytety, a także prywatne przedsiębiorstwa zabiegają o kontakty ze swoimi odpowiednikami w Chinach. Wszak posiadanie chińskiego przedstawiciela jako głównego partnera firmy, a w dalszej perspektywie utworzenie filii w Nowej Zelandii uznawane jest za prestiż i wyraz rozwoju firmy. Pomocą inwestycyjną oraz prawną zajmuje się szereg powołanych w tym celu stowarzyszeń (Chinese Chamber of Commerce in New Zealand, New Zealand China Development Group, Asian New Zealand Chamber of Commerce, Asian Network Inc.).

Należy zatem przyjąć, iż będą powstawać dalsze prywatne i publiczne instrumenty wzmacniające relacje handlowe, ale także ułatwiające migrację z Chin do Nowej Zelandii. W 2014 roku po raz pierwszy w historii Nowej Zelandii to Chiny plasowały się na pierwszym miejscu w rankingu partnerów, do których importuje się towary i usługi, wyprzedzając od zawsze najbliższego partnera transtasmańskiego – Australię. Związek Australijski spadł na trzecią pozycję, tuż za Unią Europejską. Stąd, ale także w konsekwencji tych zmian, normy

¹⁵ Wywiad autorki z prof. Heleną Kaho, wykładowcą na Wydziale Prawa University of Auckland, 24.02.2015 Auckland.

¹⁶ Rozmowy autorki z Polakami oraz Nowozelandczykami w Auckland, Hamilton, Wellington, Christchurch i innych mniejszych miejscowościach podczas jej studiów doktoranckich na Wydziale Prawa Uniwersytetu Victorii.

¹⁷ Bezkompromisowa polityka oraz działania dyplomatyczno-gospodarcze Chińskiej Republiki Ludowej w Nowej Zelandii stanowią obszar zainteresowań nowozelandzkich służb, jednak, póki co, władze w Wellington nie widzą w tym obszarze zagrożenia.

prawa imigracyjnego musiały ulec zmianie względem reform ekonomicznych, a także zwróceniu się Nowej Zelandii w stronę Chin. Zmiany demograficzne są kolejnym niechybnym krokiem.

O AUTORCE

dr Joanna Siekiera. Prawnik międzynarodowy, doktor nauk społecznych, adiunkt na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Bergen w Norwegii. Była stypendystką rządu Nowej Zelandii na Uniwersytecie Victorii w Wellington, niemieckiego Institute of Cultural Diplomacy, francuskiego Institut de relations internationales et stratégiques. Uzyskała certyfikaty Rosyjskiej Szkoły Prawa Humanitarnego, UN CIMIC Training School oraz NATO Stability Policing Centre of Excellence.

Sfinansowano przez Narodowy
Instytut Wolności - Centrum Rozwoju
Społeczeństwa Obywatelskiego ze
środków Programu Rozwoju
Organizacji Obywatelskich na lata
2018 – 2030

JEŻELI DOCENIASZ NASZĄ PRACĘ, DOŁĄCZ DO GRONA NASZYCH DARCZYŃCÓW!

Z otrzymanych funduszy sfinansujemy powstanie kolejnych publikacji.

Możliwość wsparcia to bezpośrednia wpłata na konto Instytutu Nowej Europy: 95 2530 0008
2090 1053 7214 0001 tytułem: „darowizna na cele statutowe”.